

Галина МАГАС

СПІЛЬНІ МОТИВИ ТА ОБРАЗИ У ГОЛОСІННЯХ
ТА ПОХОРОННИХ ПІСНЯХ СТРИЙЩИНИ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. – Випуск 26.
УДК 398.89 (477)

Магас І. Спільні мотиви та образи у голосіннях та похоронних піснях Стрийщини; 14 стор.; кількість бібліографічних джерел – 41; мова українська.

Анотація. Стаття присвячена дослідженню поховальної обрядовості Стрийського Підгір'я. Зокрема, у розвідці мова йде про тотожні мотиви та образи, що наявні у місцевих похоронних голосіннях та піснях. Авторка також торкається питання відображення у цих творах народних вірувань про смерть, душу, потойбіччя.

Ключові слова: Стрийщина, похоронні голосіння, похоронні пісні, вірування, світогляд, мотив, образ.

Похоронними обрядами та супровідними пісенними жанрами цікавилось чимало вчених. Одними з перших, хто присвятив свої праці дослідженню поховальної обрядовості, були С. Брайловський [2], Х. Ящуржинський [41], М. Васильєв [4, 5], В. Данилов [6, 7, 8], І. Свенціцький [32, 33], З. Кузеля [22]. До цього питання звертались також М. Грушевський [11] та Ф. Колесса [20, 21]. Народну танатологію не залишили поза увагою й сучасні фольклористи. Зокрема, питанню генези і поетики українських народних поховальних голосінь присвятила свою дисертаційну роботу І. Коваль-Фучило [16], основні положення якої дослідниця виклала у низці статей [17, 18, 19]. Похоронні звичаї та обряди українців Карпат (XIX - XX ст.) обрав об'єктом вивчення дисертації львівський науковець Р. Гузій [13]. Згодом вчений видав ґрунтовну монографію [12], у якій на основі порівняльно-історичного й семантичного аналізу вірувань та обрядів українців висвітлив давні й сьогочасні уявлення народу про смерть. Слід згадати також дослідження поховальної обрядовості Слобожанщини, що здійснила В. Сушко. У розвідках молода дослідниця зупиняється на таких актуальних питаннях сучасної науки, як трансформації українських народних вірувань [37], традиційні уявлення про зв'язок між світом живих та мертвих [36], образ Смерті в українському світогляді [35], взаємодія народних та догматично-православних вірувань [34] тощо.

Таким чином, у науці досить повно висвітлено обрядово-звичаєвий комплекс поховального циклу. Немало сказано й про голосіння – традиційний жанр похорону. Натомість зв'язок новацийних похоронних пісень з голосіннями розглядався вченими лише побіжно. Крім того, відповідний родинно-обрядовий фольклор Стрийщини досі зовсім не був простудійований. Як відомо, регіональне вивчення народнопісенної традиції належить до актуальних завдань сучасної фольклористики. Локальні дослідження дають змогу не лише заповнити прогалини на фольклорно-етнографічній карті та уточнити ареал поширення того чи іншого фольклорного явища, але й поглибити знання про побудову, семантику та функції народної творчості на загальнонаціональному рів-

ні, збагнути значущість культурних надбань українського народу у контексті загальнолюдських духовних цінностей. З огляду на це, метою пропонованої статті є виокремлення й дослідження мотивів та образів, які притаманні, як похоронним голосінням, так і похоронним пісням Стрийського Підгір'я.

Отже, фольклор Стрийщини, приурочений до поховальної обрядовості, представлений двома жанрами: похоронними голосіннями та похоронними піснями. Перший становить опоетизований ритуальний вияв жалю з приводу смерті людини і входить до системи традиційних прадавніх елементів похорону. Особливість голосіння як жанру полягає в тому, що воно представляє «імпровізацію під першим вражієм власного горя» [33, с. 56], є оригінальним фольклорним витвором, що поряд із традиційними, усталеними формулами містить індивідуалізовані деталі, які співвідносяться лише з одним конкретним випадком. Натомість похоронні пісні мають узагальнений характер, лише зрідка у них наявні елементи, пов'язані із життям окремої людини.

Основною темою у голосіннях Стрийського Підгір'я виступає туга за небіжчиком та декларування важкості, а то й неможливості жити без нього. Такий зміст М. Гайдай означував як характерну ознаку мало не кожного українського голосіння [9, с. 68]. У цьому аспекті місцеві похоронні пісні дещо відрізняються від голосінь, оскільки у перших ключовою є релігійна тематика, зображення «радсної надії і віри на вічне небесне блаженство покійників» [33, с. 50]. Незважаючи на відмінності цих жанрів, у них все ж є низка спільних елементів.

Похоронні пісні так само, як голосіння, що, за словами Ф. Колесси, «переховують сліди давніх вірувань і поглядів на смерть, душу, позагробове життя, взагалі – останки давнього культу померлих» [21, с. 305], містять рудименти прадавніх світоглядних уявлень. Так, у похоронних жанрах Стрийського Підгір'я наявні мотиви розмови із покійним, запрошення його у гостину, величання небіжчика, мотиви прощання з порогами тощо. Характерним для них виступає образ дороги, який є постійним елементом обрядів переходу; птахів (найчастіше

зозуля та соловей), котрі у міфопоетиці слов'ян є душами померлих [14, с. 345], медіаторами між світом живих і світом мертвих [8, с. 1]; свічки (за народними уявленнями свічка має магічно-охоронні властивості, є джерелом світла, яке потрібне душі «на тому світі» [3, с. 569]). Пісні поховального циклу містять згадку про сліди, які залишила людина ще при житті, що також є елементом архаїчного мислення [15, с. 321-332].

Типовим для цього пласту народної творчості є мотив «покійного питають, чому він іде зі світу живих». Такий вузловий компонент сюжету наявний зокрема у голосінні, яке записала авторка статті у с. Великі Дідушичі, – «Ой Микольцю, мій дороженький». У творі звучить запитання вдови, адресоване померлому чоловікові: «Що тобі таке було, що ти нас лишаєш?» [1, арк. 224]. Слова зі схожим значенням знаходимо також і в похоронних піснях зі Слобідки: «Чому ж, чому ж ти нас кидаєш, друже?» та «Ой ти, Оля, наша рідна, чом відходиш ти від нас? Чи життя вже надоїло, чи не любиш більше нас?» [1, арк. 128]. Такі запитання О. Потебня цілком слушно відносив до числа дуже давніх ритуальних звертань та пов'язував їх із анімістичними віруваннями [29, с. 28-29]. За уявленнями прашчурів, душа померлого кружляє біля його тіла і може в нього повернутись. Крім того, вона все бачить і чує [21, с. 306]. Тому звернення до мерця у поетичних творах похоронного циклу є повністю логічними та умотивованими з погляду народного світогляду.

Ще один характерний мотив похоронного фольклору Стрийщини – «покійника запитують, куди він іде», який споріднений з вищенаведеним. «Куди відходиш від мене, моя донечко солоденька» звучить у голосінні, яке записав о. П. Кирчів у с. Довге наприкінці XIX століття [25, арк. 16]. Дуже подібним до цього є запитання, наявне у похоронній пісні, яку зафіксувала авторка у с. Малі Дідушичі: «Куди, Оксано, йдеш від нас?» [1, арк. 250]. Такі мотиви типові для похоронних пісенних творів з багатьох регіонів України. Зокрема, тотожні елементи сюжету знаходимо у текстах голосінь, які надруковані у праці В. Милорадовича («Мій таточку, мій виноградочку! Куди ж ти від нас вибираєшся?» [25, с. 179]), Свенціцького («Ох ти, мій синочок, мій голубчик! Куди ж це ти од нас убираєшся?» [30, с. 58]), збірці В. Сокола та Г. Сокіл («Йй-йой-йой, татку наші, татку! Де ви ся від нас забираєте?» [36, с. 118]). Взагалі під запитанням «куди?» у голосіннях Стрийщини апріорі розуміється «на той світ», але у текстах немає прямої вказівки на це, так само, як нема точної вказівки, яким є «той, інший світ» і де він знаходиться. З цього приводу Л. Невська доводить, що за текстами голосінь можна судити про існування в народній свідомості невизначеності локалізації «того» світу [28, с. 137].

У голосіннях мотив «покійника запитують куди він іде» нерідко пов'язується з образом доро-

ги, шляху, який у родинно-обрядовому фольклорі загалом та поховальних поетичних творах зокрема, виступає символом переходу. Дорога співвідноситься з життєвим шляхом, нею ідуть душі у потойбічний світ. Це своєрідна межа між «своїм» і «чужим» простором [23, с. 124]. У 30-тих роках XIX століття Я. Головацький записав у с. Сихів дитяче голосіння за батьком, в якому звучить запитання до останнього: «В яку ж ти ся дороженьку вибираєш? В яку сторононьку?» [24, арк. 7]. У народній свідомості душа померлого здійснює ініціально-мандрівку, проходячи по дорозі, – специфічному відрізьку сакрального простору, де панує особливий «не мирський» час, який розділяє «свій» і «чужий» хронотоп. Причому, діставшись пункту призначення, душа покійника переходить у статус «померлого предка» [28, с. 137], що може відвідувати живих, яких патронус. Від цього моменту часопростір небіжчика зазнає переорієнтації – тепер «своїм» для нього є світ мертвих. Такий шлях є небезпечною межею, де можуть зустрічатись негативні образи міфологічних істот. Через це, за народними уявленнями, слід голосно «через цілу дорогу від хати аж до гробу» [10, с. 248] оплакувати померлого, щоб відігнати їх.

Описи шляху, який веде «туди», є доволі частими та різноманітними і у місцевих похоронних піснях. Це – «на другий світ дорога», [1, арк. 87] «незнаний шлях» [1, арк. 110], «шлях, з котрого немає вороття», «вічна дорога» [1, арк. 47], «далека путь» [1, арк. 111], «дорога широка» [1, арк. 89]. Принагідно зауважимо, що у похоронних піснях християнського змісту превалює релігійне розуміння «того світу». Тут, на відміну від голосінь, де світ душ – його розташування у Всесвіті та якісні характеристики нейтральні, чітко виявляються основні бінарні опозиції. У таких піснях образ дороги співвідноситься із дорогою до неба, до Бога:

*Щаслива та дорога, якою ти ідеши,
Вона веде до Бога, там спокій вже найдеши* [1, арк. 46]

Саме проходження цим шляхом визнається у похоронних піснях як мета кожної людини:

*Твоя судьба вже кличе тя
На другий світ в дорогу,
Бо всіх одна є ціль життя –
Віддати душу Богу.* [1, арк. 110]

Отже, шлях, дорога і пов'язані з нею уявлення, складають ядро похоронного обряду, являються серцевиною відповідних народнопоетичних творів. Погоджуємось із І. Коваль-Фучило, що «саме через посередництво цих образів вирішується його головна колізія – роз'єднання сфер життя і смерті, і ширше – свого і чужого, а також досягнення перетворення внаслідок такого роз'єднання» [19, с. 172].

Властивим для похоронних обрядових творів Стрийщини є мотив «покійника просять заговорити, промовити хоч слово». Такий мотив наявний у похоронній пісні «Кругом життя можуть

не, повне сили», яку авторка статті записала у с. Миртюки. У цьому творі небіжчика просять «промов, промов, бодай ще слово» [1, арк. 113]. Зазначений сюжетний компонент, що є типовим і для голосінь, також пов'язаний з культом предків, який найчіткіше проявляється у родинно-обрядовому комплексі української культури. Зауважимо, що ритуальна розмова з померлими була обов'язковою не лише у контексті поховально-поминальної обрядовості, а й під час певних календарних обрядодій [40, с. 465-472], що свідчить про її архаїчність.

Після висловленого прохання до мерця «промовити хоч слово», у сюжетному ланцюжку голосінь нерідко розгортається мотив запрошення покійного у гості. Він реалізується через низку поставлених запитань: «Коли ж ви в гостиночку прийдете до своєї матіночки рідненької, до свого татусечка миленького?» [25, арк. 16], «Коли ж ви, моя матінко, до нас у гостоньки прийдете?» [1, арк. 131]. Загалом цей мотив є одним із найбільш розроблених у голосіннях. Його підґрунтям, очевидно, слід вважати народні уявлення про те, що у певні ритуальні дні духи-предки навідують світ живих. Особливо яскраво ці вірування проявляються на Різдво й Великдень, а тому нерідко у голосіннях йдеться, що саме у ці свята очікують покійного у гості.

Переважно мотив «небіжчика просять приходити у гості» корелює із мотивом неможливості прибуття покійного до свого прижиттєвого дому, навіть у ритуальний час. Це не суперечить зазначеним віруванням про перебування померлих родичів у визначені дні серед живих, на чому акцентувала дослідниця похоронної обрядовості І. Коваль-Фучило [19, с. 172], адже душа людини після смерті переходить в інший вимір, а, отже, кардинально змінюється, перекаваліфіковується із розряду «свій» у розряд «чужий». Це вже не та мати, чи батько, що були за життя на землі, тепер вони – гості з потойбіччя, які вселяють страх, яких слід задобрювати. Тому повністю доречною є констатація неможливості прибуття «в гостину» померлого батька у голосінні із Сихова: «Та не прийде ти ніколи» [24, арк. 7], бо він може «прийти» лише як потойбічна сутність. У цьому контексті виявляється також зв'язок вмирання і народження, а точніше – переродження, «вічного повернення», яке виражає глибинний зміст обряду.

Дещо іншого змісту набуває мотив неможливості приходу покійника до живих у похоронних християнських народнопоетичних творах, де від імені небіжчика звучить прощання з родиною та категоричне повідомлення про те, що він більше ніколи до них не повернеться: «Я вже не вернуся до вас, Мене ви не чекайте» [1, арк. 112].

Характерним сюжетотворчим елементом, який є спільним для обох жанрів похоронного циклу Стрийщини, є мотив зображення «нової хати» для покійника. У голосіннях він переважно

збагачений типовими фольклорними формулами, які означають негативний локус: туди «сонечко не догріє, вітерець не довіє, дощик не докروطить» [25, арк. 16]. Така характеристика могили є, мабуть, найпопулярнішою на теренах України. Часто її доповнюють деякими деталями («ни віконця, ни дверий» [39, с. 125]), відповідними епітетами: «Се ж хаточка сумна-невесела, і се хаточка темна і невидна» [11, с. 152]. На основі протиставлення «хаточки веселенької», тобто тої, у якій небіжчик перебував до смерті та «смутої невеселої» домівки-могили підкреслюється алогічність вибору покійного між життям і смертю. Тут також відображено народні уявлення про сміх, веселість як ознаку життя [31, с. 111].

У похоронній пісні «Ой ви, браття мої, сестри», яку дисертант записала у с. Великі Дідушичі, новою оселею для мерця є «темна яма», «мрачна могила», яку родина на його прохання має «всю цвітами обсадити», «всю сльозами окропити», поставити хрест і написати ім'я [1, арк. 229]. Таким чином представлено прагнення людини у сфері «чужого» створити «свій» простір. Пісня «О Господи милий, з високого неба» зі Слобідки описує домівку небіжчика як «хату маленьку», у якій «навіть віконця нема» [1, арк. 132].

У похоронних обрядових народнопісенних жанрах Стрийського Підгір'я міцно вкоренились величальні мотиви. Зауважимо, що пісні християнського змісту у цьому плані значно бідніші, оскільки вони здебільшого співаються від імені покійника. Та все ж небіжчик у них «дорогенький», «рідненький». Похоронна пісня засвідчує, що за життя він був побожним («колись мої ноги до церкви ходили», «колись мої уста до Бога молились») та цілий вік важко працював («колись мої руки так тяжко робили») [1, арк. 229], а це в народі визначалось як одні з основних чеснот. Голосіння містять значно більше похвали. Голосячи, виконавиця намагалася добирати щонайкращих епітетів, акцентувати на позитивних рисах померлого, нерідко при цьому гіперболізуючи. «Донечко моя солоденька», «діточки дрібненькі», «татоньку мій, голубоньку», «Микольцю мій срібний» – типові звертання до небіжчика у голосіннях Стрийщини. Особа, яка голосить, оповідає про те, як добре жилося сім'ї та всім близьким з матір'ю, батьком, дитиною, тобто з людиною, що зараз покидає світ живих, доводить її незамінність, описує безрадісне майбутнє без неї: «Що ми будемо робиточки самі? Хто ж нам порадоньку дасть?», «Не лишай нас, бідненьких сиротяток без потішеньки, без порадоньки» [23, арк. 7]. Смерть порушувала лад у господі, а тому у голосіннях знайшов відображення момент руйнування, занепаду, спричинений смертю близької людини. Цей мотив, очевидно, генетично пов'язаний із широко розповсюдженими, зокрема й на Стрийщині, віруваннями про те, що смерть господаря чи господині спричиняє занепад у господарстві. Зазначимо, що голосіння у

порівнянні із похоронними піснями більш відкриті для імпровізації, що дає широкі можливості виконавцеві долучати до витворюваного тексту нові теми, мотиви, образи з урахуванням різних обставин та ситуацій. Оскільки плакальниці були родичками померлого (або жителями його села), то вони добре знали всі факти його життя, перебути ним радощі та біди, успіхи та невдачі, і це давало їм змогу долучати описи або певні згадки про них у тексти голосінь. Тому й мотиви прощання у голосіннях теж значно розгорнутіші, багатші на описи людей, які прийшли провести покійного «в останню путь». Голосільниця подає детальну розповідь про те, хто є присутній при небіжчику, інколи закликає до прощання: «Ваша родинонька поприходила та й з вами не говорить», «Ваші братці поприходили», «І діти, і внуки – всі ся зібрали! Подивіться, мамочко, кільки людей поприходило! Йой, Галино, іди попрощайся, іди, бо вже нігди не ввидиш» [1, арк. 340]. Ритуальне прощання є обов'язковим елементом похоронного обряду. Це момент висловлення жалю, пошани, любові, а головне – прощення, без якого, за народними уявленнями, душа не мала б спокою на тому світі. Саме на це спрямовані прощальні мотиви у похоронних піснях християнського змісту. Варто відзначити, що хоча останні головним чином мають сталий характер і не відкриті для імпровізації, все ж виявляють здатність залежно від ситуації до деякого незначного розширення чи навпаки скорочення. Скажімо, такі слова як «прощайте і діти мої дорогії» та «прощайте і внуки мої маленькі» [1, арк. 63] можуть за певних обставин випадати (коли у покійного немає дітей і внуків). Типовим для похоронних пісень є перелік тих, з ким покійний прощається, який будується за принципом «від найрідніших, найближчих до найдаліших».

Варто відзначити, що голосіння та похоронні пісні Стрийщини споріднені не лише на сюжетно-мотивному рівні, але й на образному. Як уже згадувалося вище, характерним для обох жанрів є образ птаха, який у народній свідомості є сакральною істотою, пов'язаною із потойбіччям [26, с. 92]. Найчастіше у похоронній обрядовості віддзеркалено уявлення, що душа після смерті людини перетворюється у пташку: «Моя дочко, моя зозуле! Яку ти мені вістку подаватимеш, чи ти куватимеш, чи щебетатимеш?» [11, с. 152], або є відвідувачкою світу мертвих, звідки може принести відомості про небіжчика: «ви, зозулі сивесенькі, соловейки малесенькі, чи не чули ви мого батенька рідненького, чи не бачили старенького?» [24, арк. 7]. У похоронних піснях наявні лише деякі ремінісценції цих давніх вірувань. Хоча образ

птаха все ще пов'язується із смертю (прилітає на могилу), він виступає радше, як поетичний образ. З цього приводу Ф. Колесса слушно підкреслював: «...те, що розуміли колись дослівно, згодом, утративши основу в віруванні, набирає метафоричного (переносного) значення, стає поетичним образом, символом, поетичною формулою...» [20, с. 18].

Спільним для похоронних голосінь та пісень Стрийського Підгір'я є образ свічки, яку вважають невід'ємним елементом похорону. Звичай запалювати свічку у хвилину смерті та біля покійного є дуже давнім. Народне мислення наділяє її надзвичайними властивостями (особливо, якщо це стритенська свічка). Вона освічує дорогу для душі померлого, дає світло, яке необхідне покійному «на тому світі», без котрого він би перебував у вічній темряві [38, с. 51]. Саме через це у пісні «Прощай, душе», яку авторка зафіксувала у с. Миртюки, звучить прохання, адресоване родині небіжчика, «свічкою освітити шлях» померлому. Крім того, тут наявне й більш пізнє розуміння призначення цього атрибуту похоронного обряду: «свічки вогонь зігріє душу, дасть молитві сили» [1, арк. 115].

Ще одним образом, який притаманний голосінням і пісням похоронного циклу, є образ сліду. Загальновідомо, що наші предки вважали його частиною особи, якій він належить. Через сліди одна людина могла вступити в контакт з іншою. Наслідки такої взаємодії могли бути позитивними, чи негативними, в залежності від обставин. Як правило, володіння чийось слідом забезпечувало містичний зв'язок із людиною, що його залишила [15, с. 324-328]. Яскравим виразом таких вірувань є голосіння, яке подав М. Грушевський у праці «Історія української літератури». У творі дочка звертається до матері з такими словами: «Станьте, мамко, станьте, та походіть по своїм подвір'ячку, та наробіть нам слідочків! Ми будемо ті слідочки збирати, будем васильчиками їх обтикати та по тих слідочках вас будемо, мамко, пізнавати!» [11, с. 155]. У голосінні із Сихова, яке записав Я. Головацький, також наявна згадка про «слідочки, що травною заростуть». Дуже схожими є слова у похоронній пісні з Миртюк: «сліди травною заросли, їх більше не видати» [1, арк. 114], з однією відмінністю – часові критерії. Якщо у першому випадку – це майбутній час, тобто покійник поки ще належить до світу живих, то у другому констатується його розрив із «цим світом».

Отже, похоронні голосіння та похоронні пісні Стрийщини мають низку спільних мотивів та образів. До таких відносяться мотиви розмови із покійним, запрошення його у гостину, величання небіжчика, мотиви прощання, образи птахів, свічки, слідів.

Література

1. Архів Інституту народознавства НАН України. – Ф. 1, оп. 2, од. зб. 516. – 467 арк. (Фольклорні матеріали з Стрийського району Львівської області / Зібр. Г. Магас).
2. Брайловський С. Малорусская похоронная причеть и мифическое ее значение / С. М. Брайловський // Киевская старина. – 1885. – Т. 9. – С. 73–84.

3. Белова О., Сedaкова И. Свеча / О. В. Белова, И. А. Сedaкова // Славянские древности : этнолингв. слов. : в 5 т. / [под ред. Н. И. Толстого]. – Москва : Международные отношения, 2009. – Т. 4. – С. 569.
4. Васильев М. К малорусским похоронным обрядам / М. Васильев // Киевская старина. – 1889. – Т. 25. – С. 635-637.
5. Васильев М. Малорусские похоронные обряды и поверья / М. Васильев // Киевская старина. – 1890. – Т. 30. – С. 317-322.
6. Данилов В. Древнейшее малорусское причитание / Д. Данилов // Киевская старина. – 1904. – Т. 88. – С. 148-153.
7. Данилов В. Носители похоронных причитаний в Малороссии / Д. Данилов // Киевская старина. – 1905. – Т. 89. – С. 30-33.
8. Данилов В. Символика птиц и растений въ украинскихъ похоронныхъ причитаніяхъ / В Данилов // Киевская старина. – Киев, 1907. – 18 с.
9. Гайдай М. Народні голосіння / М. Гайдай // Етнографічний вісник. – Кн. 7. – Київ, 1928. – С. 67-72.
10. Галицько-руські народні пісні з мелодіями / Зібр. у с. Ходовичах др. І. Колесса // Етнографічний збірник. – Львів, 1902. – Т. 11. – XXXVI + 303 с.
11. Грушевський М. Історія української літератури : в 6 т., 9 кн. / Михайло Грушевський. – Київ : Либідь, 1993. – Т. 1. – 392 с.
12. Гузій Р. З народної танатології: карпатознавчі розсліди / Р. Б. Гузій. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2007. – 352 с.
13. Гузій Р. Похоронні звичаї та обряди українців Карпат (XIX - XX ст.): автореф. дис. на здобут. наук. ступ. канд. іст. наук : 07.00.05 – Львів, 2002. – 23 с.
14. Гура А. Птиці / А. В. Гура // Славянские древности : этнолингв. слов. : в 5 т. / [под ред. Н. И. Толстого]. – Москва : Международные отношения, 2009. – Т. 4. – С. 345.
15. Жуйкова М. Уявлення про слід у давніх українців / Жуйкова М. // Народознавчі зошити. – № 6, Львів, 1995. – С. 321-332.
16. Коваль-Фучило І. Українські похоронні голосіння: генеза і поетика: автореф. дис. на здобут. наук. ступ. канд. філол. наук : 10.01.07. – Львів, 2000. – 23 с.
17. Коваль-Фучило І. Українські похоронні голосіння: до проблеми дослідження тексту / І. Коваль-Фучило // Українська філологія: школи, постаті, проблеми / Зб. наук. праць міжнар. конфер., присвяченої 150-річчю заснування кафедри української словесності у Львівському університеті. – Львів: Світ, 1999. – Ч. 2. – С. 527-532.
18. Коваль-Фучило І. Традиція голосіння в похоронному ритуалі слов'ян / І. Коваль-Фучило // Етнічна історія народів Європи. – Київ : Стило, 1999. – С. 65-68.
19. Коваль-Фучило І. Часопросторова картина світу в українських похоронних голосіннях / І. Коваль-Фучило // Вісник Львівського ун-ту. Серія філологічна. – Львів, 2006. – Вип. 37. – С. 167-176.
20. Колесса Ф. Вірування про душу й загробне життя в українській похоронній і поминальній обрядності / Ф. Колесса // Записки НТШ. – Львів, 2001. – Т. 249. – С. 7-82.
21. Колесса Ф. Речитативні форми в українській народній поезії / Ф. Колесса // Музикознавчі праці. – Київ : Наукова думка, 1970. – С. 289-311.
22. Кузеля З. Посижіне і забави при мерци в українськiм похороннiм обрядi / З. Кузеля // Записки НТШ. – Львів, 1914. – Т. 121. – С. 103-128.
23. Левкивская Е. Дорога / Е.Е. Левкивская // Славянские древности : этнолингв. слов. : в 5 т. / [под ред. Н. И. Толстого]. – Москва : Международные отношения, 1995. – Т. 2. – С. 124.
24. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаніка НАН України. Відділ рукописів. – Ф. 29. – Спр. 742. – П. 51. – 14 арк.
25. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаніка НАН України. Відділ рукописів. – Ф. 153. – Спр. 25. – П. 2. – 34 арк.
26. Маерчик М. Орнітоморфні уявлення про душу / М. Маерчик // Студії з інтегральної культурології. I. Thanatos. – Львів : Інститут народознавства НАН України, 1996. – С. 92-104.
27. Милорадович В. Похоронные обряды и песни // Милорадович В. Народие обряды и песни Лубенского уезда Полтавской губернии. – Харьков, 1987. – С. 164-223.
28. Невская Л. Балто-славянское причитание: реконструкция семантической стуктуры / Л. Невская // Исследования в области балто-славянской духовной культуры. Погребальный обряд. – Москва : Наука, 1993. – С. 135-146.
29. Потебня А. Малорусская народная песня, по списку XVI века. Тексты и примичания / А. Потебня. – Воронеж, 1877. – 53 с.
30. Похоронні Голосіння / Зібр. др. Іларіон Свенціцький // Етнографічний збірник. – Львів, 1912. – Т. 31. – С. 34-129.

31. Пропп В. Русские аграрные праздники: Опыт историко-этнографического исследования / Владимир Пропп. – Санкт-Петербург : Терра-Азбука, 1995. – 176 с.
32. Свенціцький І. [Передмова] Похоронні голосіння // Етнографічний збірник. – Львів, 1912. – Т. 31 – С. 1-23.
33. Свенціцький І. Похоронне голосіння і церковно-релігійна поезія / І. Свенціцький // Записки НТШ. – Львів, 1910. – Т. 93. – С. 32-53.
34. Сушко В. Взаємодія народних та догматично-православних вірувань (за матеріалами поховальної обрядовості українців Слобожанщини) // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства. – К.: Поліграфічний центр “Фоліант”, 2005. – Т. VI. – С. 310 – 317.
35. Сушко В. Образ Смерті в українському традиційному світогляді // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2006. – Вип. 8. – С. 34 – 40.
36. Сушко В. Українські традиційні вірування про зв’язок між світом живих та мертвих (за матеріалами досліджень Слобожанщини кінця XIX – початку XX ст.) // Матеріали до української етнології / Збірник наукових праць. Вип. 4 (7). – К., 2004. – С. 144 – 149.
37. Сушко В. Характеристика трансформації українських народних вірувань к. XIX – поч. XX ст. // Вісник ХДАК: Збірник наукових праць. Вип. 4. / Харківська державна академія культури, Відп. ред. Н.М. Кушнарєнко, проф., д-р пед. наук. – Х.: ХДАК, 2001. – С. 91 – 96.
38. Толстой Н. К реконструкции семантики и функции некоторых славянских изобразительных и словесных символов / Н. Толстой // Фольклор и этнография. – Л., 1999. – С. 46-67.
39. Фольклорні матеріали з отчого краю / Збір. Василь Сокіл та Ганна Сокіл. У ноти завела Л. Лукашенко. – Львів : Інститут народознавства НАН України, 1998. – 614 с.
40. Янковська Ж. Відображення культу предків у календарній обрядовості українців / Ж. Янковська // Література. Фольклор. Проблеми поетики. – Київ, 2009. – С. 465-472.
41. Ящуржинский Х. Малорусские причитания над умершими / Х. Ящуржинский // Киевская старина. – 1888. – Т. 20. – С. 11-16.

Галина Магас

Общие мотивы и образы в причитаниях и похоронных песнях Стрыйщины

Аннотация: Статья посвящена исследованию погребальной обрядности Стрыйского Подгорья. В частности, в разведке речь идет о тождественных мотивах и образах, имеющих в местных похоронных причитаниях и песнях. Автор также затрагивает вопросы отражения в этих произведениях народных верований о смерти, душе, загробной жизни.

Ключевые слова: Стрыйщина, похоронные причитания, похоронные песни, верования, мировоззрение, мотив, образ.

Galyna Magas

Shared motifs and images in the lamentations and funeral songs of Stryj region

Summary: The article describes the funeral rites of Stryisky Pidhirya. In particular it covers identical motifs and images which are available at local funeral lamentations and songs. The author also deals with the display of folk beliefs about death, life, the beyond in these works.

Key words: Stryj, funeral laments, funeral songs, beliefs, world outlook, motif, image.

Магас Галина – аспірантка відділу фольклористики Інституту народознавства НАН України.